

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/aktualnosci/199527,Orzel-w-Kielcach-ukoronowany.html>
04.05.2024, 06:50

Orzeł w Kielcach ukoronowany

Rzeźba królewskiej korony nad wizerunkiem orła stała się dopełnieniem godnej pamięci o harcerzach poległych w walce o niepodległość.

Kielecki pomnik „HARCERZOM POLEGŁYM ZA OJCZYZNĘ” powstał ze składek harcerskich. Budowa takiego obiektu była efektem poszerzenia zakresu debaty historycznej w okresie „Solidarności”, dopuszczanej przez władze komunistyczne w obiegu oficjalnym. Wymuszone przez społeczeństwo treści odnoszące się do prawdy historycznej, znalazły wówczas odzwierciedlenie w różnych decyzjach w sprawie upamiętnień i odznaczeń. I mimo że pomnik został finalnie odsłonięty już w stanie wojennym (15 listopada 1982 r.), to był wolny od jakichkolwiek treści związanych z propagandą komunistyczną. Natomiast ze względów oczywistych komuniści nie pozwolili na umieszczenie orła w koronie.

Orzeł przed montażem korony

Montaż korony

Pamięć mimo PRL

Choć ceremonia miała charakter oficjalny, to aktu odsłonięcia pomnika dokonały osoby cieszące się szacunkiem w środowiskach niepodległościowych. Był wśród nich: Józef Dobski – znany wówczas w środowisku harcerskim jako były żołnierz ZWZ-AK, w „Szarych Szeregach” komendant okręgu kielecko-radomskiego, który również po wojnie brał udział w przygotowaniach do rozbicia więzienia UB w Kielcach, Maria Jezierska – w czasie okupacji harcerka „Szarych Szeregów”, żołnierz AK, po wojnie aresztowana „za wrogość do władzy ludowej”,

Bohdan Zalewski – żyjący jeszcze jeden z założycieli harcerstwa kieleckiego w latach 1912-1914,

Stefania Sokalska – matka trzech harcerzy zamordowanych w KL Auschwitz.

Umieszczony na pomniku potężnych rozmiarów orzeł nie był powtórzeniem godła PRL, tylko artystycznie przetworzoną rzeźbą – luźno nawiązującą do wizerunków heraldycznych. Oprócz orła zostały na pomniku umieszczone tylko i wyłącznie symbole harcerstwa: lilijka i Krzyż Harcerski.

Po upadku komunizmu pojawiły się postulaty „ukoronowania” orła w celu zapewnienia w pełni godnego charakteru pomnikowej symboliki. Została po jakimś czasie nawet doklejona mała korona – wykonana z blachy, niespójna z wizerunkiem całego orła i nieproporcjonalna. Była wynikiem dobrej woli, ale w gruncie rzeczy nie była w ogóle widoczna. Pojawiły się nawet postulaty usunięcia rzeźby orła. Krakowski oddział IPN konsekwentnie tłumaczył, że nie ma powodów, aby tego rodzaju działania były realizowane. Wręcz przeciwnie: należy rzeźbę w sposób przemyślany i godny uzupełnić o symbolikę, której władze komunistyczne nie dopuszczały w okresie PRL.

Przywracamy normalność

W takich okolicznościach krakowski IPN we współpracy z Delegaturą IPN w Kielcach, nawiązał współpracę z władzami Miasta Kielce w celu przygotowania solidnie wykonanego odlewu korony do umieszczenia nad płaskorzeźbą dotychczasowego orła. Propozycje krakowskiego Oddziału IPN spotkały się z pełnym zrozumieniem władz miasta. Podpisano stosowne porozumienia, które umożliwiły wykonanie projektu korony

Orzeł po zamontowaniu korony

Pomnik po montażu korony

wkomponowanej w stylistykę
dotychczasowego wizerunku orła. Jej
autorem był – na polecenie IPN – art.
rzeźbiarz Wojciech Batko. Został wykonany
odlew korony z brązu. Odpowiednio
zabezpieczona korona została przewieziona
do Kielc i zamontowana na pomniku.

W ten sposób zapewniono bardziej dostojny wygląd pomnika poświęconego harcerzom
poległym za ojczyznę, poprzez dopełnienie symboliki, do której wszyscy walczący o
niepodległość odwoływali się zarówno w latach wojny, jak i w okresie powojennym.